

Sygn. akt II UK 190/04

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 kwietnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska (sprawozdawca)

SSN Andrzej Wasilewski

Protokolant Halina Kurek

w sprawie z wniosku J.W.

przeciwko Wojskowemu Biuru Emerytalnemu w W.

o datę zawieszenia wypłaty świadczenia,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw
Publicznych w dniu 27 kwietnia 2005 r.,

kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w W.

z dnia 24 września 2003 r., sygn. akt III AUa .../02,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w W. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 15 lutego 2002 r. Minister Obrony Narodowej zwolnił J.W. z zawodowej służby wojskowej i przeniósł go do rezerwy w skróconym o 8 miesięcy terminie, z dniem 28 lutego 2002 r. W decyzji tej wskazano, że datą zwolnienia ubezpieczonego ze służby wojskowej dla celów emerytalnych jest ostatni dzień okresu, za który wypłacono mu odszkodowanie, tj. dzień 31 października 2002 r. W związku ze zwolnieniem ze służby, ubezpieczony otrzymał roczne uposażenie przewidziane w art. 18 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy zawodowych (jednolity tekst - Dz.U. z 1992 r. Nr 5, poz. 18 ze zm.), a także odszkodowanie z tytułu skrócenia okresu wypowiedzenia do jednego miesiąca, na podstawie art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006 (Dz.U. Nr 76, poz. 804 ze zm.).

Decyzją Wojskowego Biura Emerytalnego w W. z dnia 19 ma 2002 r. przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury wojskowej z równoczesnym zawieszeniem jej wypłaty w okresie od dnia 1 marca 2002 r. do dnia 31 października 2003 r., jako pozostającej w zbiegu z rocznym uposażeniem oraz jednorazowym odszkodowaniem za skrócony o cztery miesiące okres wypowiedzenia.

W odwołaniu od tej decyzji ubezpieczony utrzymywał, że zawieszenie wypłaty emerytury było uzasadnione tylko w okresie do dnia 28 lutego 2003 r., natomiast brak było podstaw do zawieszenia wypłaty należnej mu emerytury za okres dalszych 8 miesięcy, za który uzyskał odszkodowanie z tytułu skróconego wypowiedzenia stosunku zawodowej służby wojskowej.

Wyrokiem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 6 czerwca 2002 r. odwołanie zostało oddalone. Sąd pierwszej instancji wskazał, że – stosownie do art. 41 ust. 2 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 11 poz. 108 ze zm.) – emerytury lub renty nie wypłaca się za okres, za który żołnierz otrzymał uposażenie, chyba że jest to korzystniejsze. Sąd podzielił

stanowisko wojskowego organu emerytalnego, że dniem zwolnienia ubezpieczonego z zawodowej służby wojskowej był ostatni dzień okresu, za który wypłacono mu odszkodowanie z tytułu skrócenia okresu wypowiedzenia, i w tej dacie został zwolniony ze służby w rozumieniu art. 14 ust. 6 ustawy.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W., wyrokiem z dnia 24 września 2003 r. oddalił apelację ubezpieczonego, w pełni podzielając stanowisko prawne Sądu Okręgowego i dodatkowo argumentując, że z art. 14 ust. 6 ustawy o przebudowie Sił Zbrojnych jednoznacznie wynika, iż dla celów emerytalnych dniem zwolnienia z zawodowej służby wojskowej jest ostatni dzień okresu, za który wypłacone zostało jednorazowe odszkodowanie, z czego wynika, iż okres 8 miesięcy, za który ubezpieczony uzyskał odszkodowanie jest traktowany jako równorzędny ze służbą wojskową. Podlega on zatem zaliczeniu do okresu pełnienia służby wojskowej i ma wpływ na uprawnienia emerytalne zwolnionego żołnierza. Oznacza to, że ubezpieczonemu należało wypłacać emeryturę od dnia 1 listopada 2003 r., gdyż jej wcześniejsze wypłacanie byłoby sprzeczne z powołanym przepisem, którego celem było zawieszenie przyznanych świadczeń emerytalnych także za okres wypłacania jednorazowego odszkodowania z tytułu skróconego okresu wypowiedzenia.

Ubezpieczony, opierając kasację na podstawie naruszenia art. 14 ust. 1 i 6 ustawy o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001 - 2006 i art. 42 ust. 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych przez przyjęcie, że dzień zwolnienia z zawodowej służby wojskowej jest ostatnim dniem okresu, za który zostało wypłacone odszkodowanie i że od tej daty liczy się dwunastomiesięczny okres pobierania uposażenia, oraz że w okresie, za który wypłacono odszkodowanie emerytura nie przysługiwała. Czyniąc podstawą kasacji również naruszenie przepisów postępowania – art. 233 § 1 k.p.c. przez błędne ustalenie daty nabycia uprawnień emerytalnych, skarżący domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i zwieszenie wypłaty emerytury w okresie od dnia 1 marca 2002 r. do dnia 28 lutego 2003 r., lub jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pogląd prawny prezentowany przez wojskowy organ rentowy odnośnie do przesłanek zawieszenia emerytury wojskowej w związku z pobraniem jednorazowego odszkodowania z tytułu skrócenia okresu wypowiedzenia stosunku służbowego, podzielany przez Sąd drugiej instancji, został już w orzecznictwie Sądu Najwyższego poddany krytyce. Zagadnienie to było przedmiotem rozstrzygnięć, w których składy orzekające stanęły na stanowisku, że emerytury lub renty inwalidzkiej oraz dodatków z wojskowego zaopatrzenia emerytalnego nie wypłaca się jedynie za okres, za który żołnierz zawodowy otrzymał uposażenie przewidziane w ustawie z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy, zaś do tego okresu nie dolicza się okresu, za który żołnierz zawodowy pobrał jednorazowe odszkodowanie z tytułu skróconego okresu wypowiedzenia stosunku wojskowej służby zawodowej (wyroki z dnia 22 października 2003 r., II UK 112/03, OSNP 2004 nr 3, poz. 51 oraz z dnia 20 maja 2004 r., II UK 378/03, dotychczas niepublikowany). Nie odstępując od tego poglądu, Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów podjął w dniu 5 października 2004 r. uchwałę (III UZP 2/04), w której stwierdził, że żołnierz, któremu na podstawie art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006 skrócono okres wypowiedzenia zawodowej służby wojskowej, nabywa prawo do emerytury z upływem ostatniego dnia okresu, za który wypłacono mu jednorazowe odszkodowanie przewidziane w art. 14 ust. 2 tej ustawy. Po tym dniu, odmowa wypłaty emerytury może dotyczyć jedynie miesięcy pozostałych do upływu rocznego okresu pobierania uposażenia przewidzianego w art. 18 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o uposażeniu żołnierzy. Wyrażając ten pogląd, Sąd Najwyższy przede wszystkim wziął pod uwagę to, że w systemie zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych prawo do emerytury wojskowej powstaje z chwilą spełnienia przesłanek nabycia tego świadczenia, z których podstawową jest zwolnienie ze służby wojskowej. Zgodnie bowiem z art. 12 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, emerytura wojskowa przysługuje żołnierzowi zwolnionemu z zawodowej służby wojskowej, który w dniu zwolnienia z tej służby

posiada 15 lat służby wojskowej w Wojsku Polskim. Pobieranie przez żołnierza zawodowego uposażenia przez okres roku po rozwiązaniu stosunku służbowego powoduje zawieszenie emerytury na zasadach wskazanych w art. 18 ust. 4 ustawy o uposażeniu żołnierzy oraz w art. 41 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Uznawszy za trafną argumentację zawartą w uzasadnieniach wyroków Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2003 r. i z dnia 20 maja 2004 r., że przepisy te nie mogą stanowić podstawy zawieszenia emerytury wojskowej ze względu na skrócenie okresu wypowiedzenia stosunku służbowego, gdyż jednorazowe odszkodowanie nie jest uposażeniem, a okres, o który skrócono wypowiedzenie stosunku służbowego nie jest okresem tożsamym z okresem pobierania uposażenia, powiększony skład Sądu Najwyższego podniósł, że art. 14 ust. 6 ustawy o przebudowie Sił Zbrojnych nie dotyczy zawieszenia emerytury wojskowej. Nie jest to bowiem przepis szczególny w stosunku do art. 18 ust. 4 ustawy o uposażeniu żołnierzy ani do art. 41 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych; nie zmienia daty rozwiązania stosunku służbowego żołnierza zawodowego, a tym samym nie zmienia okresu pobierania uposażenia po zwolnieniu ze służby. Przepis ten w zdaniu pierwszym wprowadza fikcję prawną, stanowiąc, że dla celów emerytalnych dniem zwolnienia z zawodowej służby wojskowej jest ostatni dzień okresu, za który wypłacone zostało jednorazowe odszkodowanie za skrócenie okresu wypowiedzenia. Inaczej mówiąc, dniem zwolnienia ze służby jest dzień upływu skróconego okresu wypowiedzenia, a jedynie "dla celów emerytalnych" uważa się, że dniem zwolnienia ze służby jest dzień, w którym upłynąłby ustawowy okres wypowiedzenia. Ponieważ warunkiem nabycia prawa do emerytury wojskowej jest zwolnienie ze służby, a dla celów emerytalnych, dniem takim jest dzień, w którym upłynąłby ustawowy okres wypowiedzenia, to nabycie prawa do emerytury następuje dopiero w tym dniu, a nie w dniu upływu skróconego okresu wypowiedzenia. Wypłata uposażenia natomiast dokonywana jest przez rok od rzeczywistego dnia zwolnienia żołnierza ze służby. Po dniu zwolnienia ze służby żołnierz pobiera uposażenie, lecz prawo do emerytury nabywa po upływie okresu, za który zostało mu wypłacone odszkodowanie w związku ze skróceniem okresu wypowiedzenia. Przez okres więc, o który skrócono wypowiedzenie nie ma prawa do emerytury i nie dochodzi do zbiegu tego prawa z

wypłacanym uposażeniem. Zbieg ten następuje dopiero po nabyciu prawa do emerytury, od dnia upływu ustawowego okresu wypowiedzenia, kiedy żołnierz pobiera uposażenie przez okres pozostały do upływu rocznego okresu przewidzianego w art. 18 ust. 1 ustawy o uposażeniu żołnierzy. W tym tylko okresie mają zastosowanie przepisy art. 18 ust. 4 ustawy o uposażeniu żołnierzy oraz art. 41 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych.

Roczny okres zawieszenia emerytury, powodowanego pobieraniem uposażenia, nie może ulec „przedłużeniu” o czas skrócenia wypowiedzenia. Przede wszystkim dlatego, że jednorazowe odszkodowanie – jak wspomniano na wstępie – nie jest uposażeniem, o którym mowa w art. 41 ust. 2 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych, a także dlatego, że po upływie roku od dnia rozwiązania stosunku służbowego w skróconym okresie wypowiedzenia, gdy prawo do pobierania uposażenia już ustało nie mamy do czynienia ani z okresem pobierania uposażenia, ani z okresem, o który skrócono wypowiedzenie. Okres, o który skrócono wypowiedzenie już bowiem upłynął, gdyż biegł równocześnie z okresem pobierania uposażenia i nie ma żadnych podstaw (w każdym razie nie daje ich art. 14 ust. 6 ustawy o przebudowie Sił Zbrojnych), by po upływie roku od rozwiązania stosunku służbowego w skróconym okresie wypowiedzenia, okres, o który skrócono wypowiedzenie przesunąć i uznać, że biegnie on dopiero po zaprzestaniu pobierania uposażenia lub zsumować go z okresem pobierania uposażenia.

W przypadku wnioskodawcy, do rozwiązania stosunku służbowego doszło w dniu 28 lutego 2002 r. W tym dniu wypłacono mu jednorazowe odszkodowanie oraz rozpoczął się okres wypłaty uposażenia. W dniu tym rozpoczął się też okres, o który skrócono wypowiedzenie, zakończony 31 października 2002 r. Ośmiomiesięczny okres skrócenia wypowiedzenia upływał w dniu 31 października 2002 r. i w dniu następnym skarżący nabył prawo do emerytury. Świadczenie to ulegało zawieszeniu w związku z pobieraniem rocznego uposażenia do dnia 28 lutego 2003 r. Po tym dniu nie było już podstaw do niewypłacania emerytury, gdyż wnioskodawca nie pobierał już uposażenia, jak również nie był to okres, o który skrócono wypowiedzenie.

Wojskowy organ emerytalny przyznał te okoliczności i pismem z dnia 29 marca 2005 r. zawiadomił o zaspokojeniu żądań skarżącego decyzją z dnia 25 listopada 2004 r. W związku z tym wniósł o umorzenie postępowania.

Oceniając ten wniosek, należy przypomnieć, że – zgodnie z założeniami kasacji jako specjalnego środka odwoławczego, służącego badaniu legalności orzeczeń sądów drugiej instancji, oraz stosownie do art. 393¹¹ k.p.c. – Sąd Najwyższy nie rozpoznaje sprawy, lecz kasację, będąc związany granicami zaskarżenia oraz podniesionymi w niej podstawami. Wiążące są także ustalenia faktyczne dokonane przez sądy meriti i stanowiące podstawę zaskarżonego orzeczenia. Granice kognicji Sądu Najwyższego w ramach postępowania kasacyjnego, uzupełniane obowiązkiem uwzględniania z urzędu nieważności postępowania (art. 393¹¹ § 1 in fine k.p.c.), są zatem wąskie i bardzo ściśle określone.

W związku z tym, a także zważywszy na szczegółowe unormowanie postępowania kasacyjnego w rozdziale 1¹ „Kasacja”, tylko wyjątkowo i w ograniczonym zakresie przed Sądem Najwyższym znajdują zastosowanie przepisy o postępowaniu apelacyjnym (art. 393¹⁹ k.p.c.) oraz o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji (art. 393¹⁹ i art. 391 § 1 k.p.c.).

W tej sytuacji, stojące za złożonym przez organ emerytalny wnioskiem odesłanie do art. 477¹³ k.p.c. nie może być uznane za uzasadnione, uwzględnienie bowiem tego wniosku wymagałoby czynienia dodatkowych, wykraczających poza kognicję sądu kasacyjnego ustaleń dotyczących treści wydanej decyzji, jej odniesienia do żądań ubezpieczonego oraz wpływu na tok sprawy. Z tych względów Sąd Najwyższy w niniejszym składzie nie podziela odmiennego zapatrywania, wyrażonego w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 lipca 1998 r., II UKN 138/98 (OSNAPUS 1999, nr 13 poz. 440) i stwierdza, że przepis art. 477¹³ k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu kasacyjnym.

W sprawie nie mógł być także zastosowany art. 393¹⁶ k.p.c., gdyż przewidziana w tym przepisie przyczyna uzasadniająca umorzenie postępowania i uprzednie uchylenie wydanych w sprawie wyroków, musi zachodzić przed wydaniem zaskarżonego orzeczenia, jeśli bowiem wystąpi w toku postępowania kasacyjnego, umorzeniu ulega tylko to postępowanie. Identyczny wniosek wynika z

brzmienia art. 398¹⁹ k.p.c. – odpowiednika art. 393¹⁶ – który wszedł w życie w dniu 6 lutego 2005 r.

W konsekwencji Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 393¹³ k.p.c.), pozostawiając Sądowi Apelacyjnemu ocenę tenoru i podstaw wniosku wojskowego organu emerytalnego z dnia 29 marca 2005 r.